

BÖLÖNI DOMOKOS

Bokormadár a szívemben (Novella)

Egy pillanatra úgy tűnt, hogy Ő áll az ajtónyílás ellenfényében, aztán bejött – de persze tévedtem. Róla nekem mindég Ady Endre verse jutott eszembe, A Hortobágy poétája. De csak miután elkerültem arról a vidékről. Ahol a pályám indult. Nem kunfajta, de persze nagyszemű legény lehetett, egykori tanítványai beszéltek: az egyetemet székelly harisnyásan járta ki, és nem szégyellte a használt csizmát sem, mert mindig tisztán tartotta. Az ő lelkét is megfoghatták az alkonyatok, de még inkább a szebb jövő délibábjai. Kitűnő eredménnyel végzett, azonnal a tartományi újsághoz irányították, ahol költői státus nem létezett ugyan, de még a sztálinista főszerkesztő is bizonyos tisztelettel tekintett a lobogó hajú, égő tekintetű ifjúra, és a hétvégi lapszámokban teret adott a verseinek. Borongós, népies hangú dalok voltak ezek, ő, és pislákkolt bennük a remény lángja, hogy a szocializmus végre meghozza az elnyomott, kisémmizett nép örökös boldogságát. Szóval neki is szirmok nőttek a szívében, mint az Ady-vers hőisének. Fájdalom, az ő virágát is lelegelték a csordanépek. Pedig ő is ezerszer gondolt csodaszépet, gondolt halálra, borra, nőre, megtanult mulatni is, a társaságban szellemes szójátékaival vált híressé, és úgy látszott, hogy minden jól megy – de aztán gellert kapott az élete. Nyilván, amint azt a nagy előd megírta, minden más táján a világnak szent dalnok lett volna belőle. Kivéve (szűkebb) pátriáját. Akkoriban folyt a kollektivizálás, és őt, a népfiát, igen sűrűn küldték falura, riportozni: írja csak meg, micsoda pompás dolog az, ha a földműves mindenét beadja a közösbe, aztán szíve sajjásával tapasztalja meg, hogy a hazugság és a hozzá nem értés miatt, a szájukat tépő léhűtő aktivisták parancsuralma alatt: tönkre megy minden, amit keserves munkával létrehozott... Bérmunkássá zülleszték a saját birtokán, ráadásul a száját is tartania kell, különben a Duna-csatornánál találja magát.

A poéta riportjai nem az elvtársak szája íze szerint íródtak, emiatt csakhamar meggyűlt a baja a titkosrendőrséggel. Eltávolították a laptól, minden lépését figyelték. Eldugott tanyai iskolába került, csakhamar el is züllött, az alkohol kiölte belőle a maradék lírát is. Valóban úgy járt, mint a Hortobágy poétája, aki ha a piszkos, gatyás, bamba társakra s a csordára nézett, eltemette rögtön a nótát: káromkodott vagy füttyörészett –, azzal az apró különbséggel, hogy ugye, a társak nem hordtak gatyát, legfeljebb jégert a nadrág alatt, ő pedig sosem káromkodott, ellenben valóban füttyörészett – de hang nélkül. Kemény verések árán tanulta meg; ne is sejdítsék, milyen dalt hord éppen a szívében.

Akkorra már teljesen kiégett, nem ivott, nem cigarettázott, csak a munkájának élt. De hogyan! A körzet rangidőseként órá bízta a módszertani kör irányítását. Emlékezetes ülések voltak azok! A tanár úr hajnali ötkor kelt, gyakorlotta a gyakorlatot le a havasi fennsíkról, ahol az elszórt tanyák között az iskolája szorongott a ködben, azt a tizenkét kilométert. Meg sem kottyant neki. Fél nyolckor már fel és alá sétálgatott a központi iskola kijelölt tantermében, mintha magvas filozófiai esszét gondolna végig újra és újra. Pontosan nyolc óraker jegyzőkönyvíró bizottságot jelölt ki, amelynek három tagja közül kettő a kávéról gondoskodik, a harmadik írja, amit ő mond: felvételtek ekkor és ekkor, ebből az alkalomból, jelen vannak a módszertani kör tagjai, a létszám teljes, de igazoltan hiányzik ez és ez. (Mindig kell egy-két igazolt hiányzó, különben illetékesék nem tekintik hitelesnek a dokumentumot.) A körvezető elvtárs javasolja, a jelenlévők megszavazzák a napirendet: munkára nevelés és a szocialista kultúra terjesztése az irodalomórán és a katedrán kívüli munkában. A körvezető előterjeszti a referátumot. A referátumhoz hozzászólnak a következő elvtársak: X, Y, Z. Hiába tiltakoztunk, hogy de tanár úr, mi nem szóltunk hozzá, és hát azt a fránya referátumot sem láttuk, sem hallottuk, a válasz mindig ez volt: kollega úr, a referátumot éppen viszi a posta a tanfelügyelőség felé, a másodpéldány benne lesz a dossziében, érthetőbben: a doszában –; egyébként pedig miért nem tetszik egyetérteni egyet azzal, amit a jegyzőkönyv szerint mondott, hogy tudniillik az iskolán kívüli tevékenység akkor a legsikeresebb, ha agitációs brigádok keretében járjuk be a falvakat, és Horváth Imre verssorát választjuk mottónknak: lázítunk, a béke érdekében.

A jegyzőkönyvet vezető hölgy elfeledte kitenni az ékezetet – hát nem beleakadtak az inspekción, hogy miért kell lazítani a béke érdekében?!... Meg egyáltalán, honnan veszi az a Horváth nevű Imre, hogy lázítani kell, mikor a legteljesebb harmóniában folyik a sokoldalúan fejlett szocialista rendszer építése; inkább arra összpontosítson az agitációs brigád, hogy minél hamarabb elérjük a kommunizmus legmagasabb csúcsait!...

Az ilyen „építő jellegű” kritikákat leszámítva a módszertani kör dokumentációját mindig a legtokéletesebb rendben találták a gyakori ellenőrző tanügyi brigádok, holott pedig az a másfél-két óra, ami a módszertani körre volt szánva, jobbra azal telt, hogy elkészítettük a világ legtokéletesebb jegyzőkönyvét, a tanár úr föl és alá sétált a teremben, mi pedig nyekezőlos kávékat szürcsölgetve olvastunk, és aztán mehettünk a községi cukrászdába, ahol a rendkívüli találkozásra való tekintettel, azokban az átkos időkben (!) a krémes mellé likőrt és konyakot is kérhettek a tanügyi káder elvtársnők és elvtársak.

Hazamenve aztán ki-ki úgy tanított, ahogy jónak látta.

Amikor a tanár úr nyugdíjba vonult, és az új körzeti tanfelügyelő egy nem túlságosan ihletett pillanatában éppen énreám bízta a módszertani kör vezetését, holt.

A dátumokat és a neveket megváltoztatva szinte szó szerint átmásoltuk az egykori poéta jegyzőkönyveit, és halálmegvető botorsággal direkt a cukrászdában tartottuk a módszertani kör üléseit.

Sokáig rettegtem, de végül nem emiatt hívtak a milíciára.

Halála után érdeklődtem a gyermekeitől: hagyott-e verseket, feljegyzéseket hátra. Nem írt-e valamiket mégis, legalább a fióknak?

Képtelen dolog, égbekiáltó.

Hogy a tehetség soha többé ne jöjjön elő –, hiszen bűvópatak-természetű!

A lánya elmesélte, hogy a sok közül az egyik – inspekciónak álcázott – házkutatás előtt az édesapja három kosárnyi papírt cipelt hátra, a kopár füveskertbe, és ott mindet elégette.

Közben valamiféle igéket mormolt a szája.

Most, hogy az a hajlott hátú idegen feltűnt az ajtókeret ellenfényében, egy pillanatra azt hittem, Ő az.

A tanyabokrok verstelen, fütty nélküli poétája.

Megrebben a szívemben egy hangját vesztett szürke kis bokormadár.

Jegyzetek

1. Az írás megjelent a *Népiújság* című napilapban, 2011-ben.

Medve tó.